5252 1934

СНІП.

УКРАЇНСЬКА ЧАСОПИСЬ.

Виходить що-тижня у неділю в ранці у Харькові.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ: на рік **3** руб., на пів-року **1** руб. **75** коп., на 3 місяці **1** руб., окреме число—**5** коп. За-кардон—**4** руб., 1/2 року—**2** руб.

Річні передплатники одержать безплатний додаток.

Адреса Редакції: КОНТОРСЬКА, 21. Телефон редакції—839.

В справах редакції можна бачити від 3 до 5 годин вечора по понеділках, середах та пятницях.

Авторі рукописів повинні подавати своє прізвище й адресу. Редакція може скорочувати і змінять статті; більші статті, до друку не ухвалені, переховуються в редакції 3 місяці й висилаются авторам їх коштом, а дрібні замітки й дописи одразу знищуються. Рукописи, на яких не зазначені умови друку, уважаються безплатними.

З ПРИВОДУ надісланих до газети ВІРШІВ редакция не листується.

УМОВИ ДРУКУВАННЯ ОГОЛОШЕНЬ:

За рядок петіту попереду тексту, або за його місце платиться по 30 к. і по умові.

За рядок петіту після тексту: за перший раз 20 к. і по умові, за другий—10 к. Хто шукає заробітку, платить за оповістку в 3 рядки 10 к. за раз, при умові друкування не меньше 3-х разів.

№ 3. 15 (28) Січня. 1912 рік.

ЗМІСТ: Передовиця. Композітор Микола Лисенко. Наші музичні справи. Українське життя в 1911 р. Сумні звістки. Де Павло Овчаренко? Новини. „Не знаю де...“ (вірш). Гості (фельєтон). Партрет Лисенка. Оголошення.

ЄДИНА УКРАЇНЬСКА ЧАСОПИСЬ
НА СЛОБІДЬСКІЙ УКРАЇНІ
СНІП
МІСТИТЬ:
Статті в справах політичних та громадських.
Огляди критичні: з поля літератури та мистецьства.
Фел'єтон, оповідання, вірши то-що.
Галерея видатних діячів українських.
Хроніка подій, дописи, новини.

ХАРЬКІВ. УКРАЇНСЬКА ТРУППА **Т. КОЛЕСНИЧЕНКО.** ТЕАТР ГРІККЕ
ЩОДЕННИЙ РЕПЕРТУАР:
15 Січня (ранком) „ОЙ НЕ ХОДИ, ГРИЦЮ“. (у вечері) 1) „ПО ВУСАМ ТЕКЛО, ТА В РОТ НЕ ПОПАЛО“, 2) „ЗАПОРОЖЕЦЬ ЗА ДУНАЕМ“.
16 „ „МАРУСЯ БОГУСЛАВКА“. | 19 Січня „ЛИМЕРІВНА“.
17 „ „ВОСКРЕСІННЯ“. | 20 „ „ВОСКРЕСІННЯ“.
18 „ „СЕРЕД БУРІ“. | 21 „ „ЧАРІВНИЦЯ“. 1—1

В ОСЕРЕДКУ ХАРЬКОВА
На розі Рибної в. та Троіцького п. б. Кальфа
Телеф. № 28—62. ОДЧИНЕНА Телеф. № 28—62.
ВЕЛИКА ПЕТЕРГОФСЬКА ГОСТИННИЦЯ
Найбільшу увагу звернено на гігієну та вигоди
Паровий опал, електрічне освітлення, ванни, телефони. Вміють размовляти на чужинних мовах.
Комісіонери до всіх поїздів **Кімнати від 1 р. 25 к. до 10 руб. денно,**
залічуючи плату за освітлення та білизну.
Велика знижка вояжерам та по-місячно. 8—2

15 січня 1912 р. Харьків.

У стародавній столиці колишнього королівства нашого у Львові йдуть „наради“ Краевого Сойму. Вже друга сесія Галицького Сойму йде під звуки української музики. Але се не є та сумовита мелодія українська, що характерізує похилий народ. Різка, оглушаюча, а заразом бадьора, повна віри в свою правість і в свою премогу—ся нова музика українського народу. Жмінька депутатів-Українців у Галицькому Соймі робить концерт Польскому панованню.

З напруженнем дослухає цілий Український народ до сієї музики, але найдужче та частина нашого народу, що живе в Австрії. Мала жмінька депутатів Українців проводить свою обструкцію перед довгими мовчазними лавами поляків. Їх фізічних сил занадто мало, але по цілій східній Галичині відбуваються по селах віча, а на тих вічах ухвалюють Українці і солідарність свою з жмінькою своїх депутатів і посилають ім моральну підтримку і просять їх міцно стояти в боротьбі. І міцно проводить мала горсточка свою героічну боротьбу проти панування чужої нації над нашим народом.

Се панованне почалося геть давно. Аж тоді ще, як державна самостійність Королівства утвореного Львом, Данилом та Романом була знищена, ся частина Україньскої землі була прилучена до Польщі. І шістьсот років над сією частиною нашого народу тягнеться панованне поляків. Тількі на коротку хвилю, за Богдана Хмельницького, се панованне фактично було усунено, але не пощастило Гетьманові нашому „вибити увесь нарід Українській з під іга лядського, єгипетського“, який ідеал поставив він собі.

Польща знов вернула собі панованне над сею частиною нашої землі і добила недобитків. Протягом довгого панування забрала Польща ріжними заходами та способами усі не тількі вищі, але й середульші шарі нашого народу. Не тількі Українська шляхта, яка ще до Богдана Хмельницького зрадила свій народ і породила таких страшних зрадників та ворогів свого народу як напр. Ярема Вишневецький, але й міщанство навіть—ціком винародовилося і рік 1848—у Австрії—весна народів—початок конституційної ери—застав у Галичині тількі просте селянство з прикмета ми Українськоі національности, бо навіть сільське духовенство, хоч по вірі й відріжнялось від польського, але цілком було під впливом польщизни і родини їх були наскрізь спольщені. Як тепер на Вкраіні Росийській родинною мовою Українського духовенства є мова росийська, так тоді в Галичині тай на цілому правобережжі родинною мовою Українського духовенства—була мова польська. Конституційна ера принесла початок відродженню Українського народу в Галичині. Треба зазначити, що Галичина різко ділиться на дві частині: одна західня, яка становить третину території, заселена поляками, друга східня—Українцями. Україн-

ців у Галичині до 3 міліонів, поляків—поверх трьох міліонів. Отже сі два народи що до численности своєї сливе рівні. Конституция австрийска *на папері* визнає рівноправність усіх наций. Але Галичина становить автономну провінцию, якою править Сойм, утворений на феодальних основах.

Зрозуміло отже, що в ролі феодалів з'явилися поляки й заволоділи Соймом. Якась мізерна горстка депутатів від українського народу була тількі для прикраси в тому Соймі.

Але з того часу, як Австрийський Парламент утворено на нових демократичних основах загальнаго голосования, Феодальний Галицький Сойм зробився анахронізмом, надійшла неминуча потреба його зреформувати. Але Сойм се—краєва законодатна інстітуция. Хто пануе в Соймі, той пануе в цілій країні. Досі панували без перешкоди Поляки, зміцняючи свій „Stan pasiadania“ при запомозі Сойму. Се панованне вони хотять продовжувати далі без огляду на українські інтереси. Щоб хоч трохи уявити собі „настрій і намір“ поляків у Галичині, згадаймо історию Холмщини. Сю споконвіку Українську землю поляки виразно уважають землею польською і навіть в Россії, де вони самі зовсім не суть нациєю пануючою, заявляють прикрі претензії до польонізації української території. Але поляки в Росії і поляки в Австрії се небо й земля. Навіть російські „Зубри“ супроти галицьких польских поміщиків можуть бути названі—дітьми. Галицький пан, а особливо на території Українцями залюдненій,—правдивий канчучник, феодал-кріпостник. Се страшна примара з середніх віків. Уявіть же собі, як відносяться сі людці до змагань українського народу до рівноправности! Ім дорівнюють польські шовіністи, які належяться до так званої народової демократиї. Сі польські ноционалісти ще гіршої марки ніж група графа Бобринського, Меньшикова то що. Між росийськими поляками неможно знайти щось подібнаго, бо сі, навіть у виданні пана Дмовського, все-ж таки самі зазнають гнету национального і не пропові-дують такої нелюдяности, як ті. Отсі дві групи, яки власне становлять у Галичині „все“, бо ім належать усі впливи й усі богацтва Галичини, отсі дві групи суть глибокі й запеклі вороги розвиту Українського народу. Хоч треба зазначити, що хоробою панованнє над Україною „od morza do morza“ на підставах історічної Польщі, затроєні усі шарі Польского народу у Австриі.

Навіть соціяль-демократи Польські супроти Українських домоган з'являються в ролі ворогів. Уся Польська нация у Галичині затроена тепер ненавистю до Українськоі нациі за змагання ii до самостійности й незалежности від Польщі. Коли ще гетт перед сим з Українського боку вийшов проєкт, що Галичина була поділена на дві частині: Польску й Українську, щоб кожен нарід панував у своій, що у Польській був намістником поляк, а в Українській—Українець—увесь Польський загал з обуренням висловився проти сього проєкту.

Уся Галичина, се Польська земля, кажуть поляки так само—як напр. Холмщина. Проти таких претензій Польських рішуче виступив Український нарід у Австриі. Се вже тепер не є нарід рабів, як то було попереду. Се нарід, який наважився скинути навісне понованнє чужинців і який хоче краще вмерти а ніж скоритись Польському панованню.

В сю хвилину йде боротьба за скількість депутатських місць у новому зреформованому Соймі. Розуміється, як би поляки могли, вони-б нічого не дали, але крім сили, яку уявляє сам нарід Український, ще сила у Відни—се сила центрального Правительства, яке хоч і потурає раз-у-раз полякам, але змушене нині не попустити остаточно скривдити Українців. Отже починається торг. Хочь скількість українців і поляків у Галичині сливе однакова, але Українці ставлять скромні домагання, щоб ім дано було у майбутньому Соймі 33% усіх мандатів, се-бто третину, поляки ж навіть сього не дають, а тількі 26%, се-б-то, четвертину. Розуміється, на се Українці ніколи не згодяться

О. Слісаренко.

Не знаю де, за що, і як
Зів'яв, упав червоний мак
І вмить збліднів, згорів, сконав,
В шовкових хвилях пишних трав.
Не знаю де й за що він вмер,
Бо вітер слід його затер..
Але про барвний мак між трав
Бурун-вертун легенду склав.
Багацько літ з тих пір пройшло,
Пісками луки занесло,
Але про мак і досі там
Вітри росказують піскам,
Як він сконав, згорів, упав,
В колишніх луках серед трав.

◀●▶

П. Джіакоза.

Гості.

З італійської мови.

Докінченне.

„Еге, тут трохи шумливо. Що діяти? Така вже наша праця. Треба скоритись. Притуліться до колони. Глядіть, не вдартесь лишень і не попустіть, щоб течія вхопила вас. Інакше ви зробите добру подорож.

— О, я звик подорожувати.

„Чи в вас нема родичів у Англії? Може, ваша родина теж перепливла Ля-Манш і розійшлась по Европі, щоб рятувати серця? А як—ся має ваша родичка?“.

— Бачте-бо, в мене є родичі, але не в Англії. Хто є родичка, я не знаю й мені до неї байдуже. Що доторкається Ля-Манша, то я перепливав через нього багато разів, коли хочете. Тільки ж, коханий Пане, послухайте мене. Ви нівечите себе, ви...

„Знаю, знаю і мову й примовку знаю,—отказало Серце. Але нині мені байдуже до них. Побалакаймо про що-інше. Отже ви не знаємі з графинею Digitale purpurea з роду Fingerhut? Ви нічого не відаєте про Foxglove?

— Так, я чув про них,—відповів Strofanto із зневагою. Сі панове—наші конкуренти, але в їх меньше сили, ніж у нас.

„Призвольте вже про се мині самому гадати“.

— Вони незносні, набридливі люди. Коли часто їх бачити, то від них нудить, а від нас ні.

— Вибачте, будь ласка, можна спитати, хто ви?

„Ми—Strofanto. Ми робимо менше енергійно, коли хочете, але досягаємо більших наслідків, бо не набридаємо. Хто знає нас, той нас часто кличе. Ми—гарні люди. Але послухайте мене, коханий пане, ви нехтуєте себе, ви занадто багато працюєте“.

пристати і от нині у старому Феодальному Соймі (Єдиному Польському Соймі, як люблять висловлюватись поляки, цілком зневажаючи Український елемент) відбувається епізод боротьби Українського народу за визволення з під польського панування,—боротьби, яка тягнеться вже цілі століття. Боротьба ся не вгавала власне ніколи, лиш іноді ущухаючи, а іноді дужче розпалюючись. Се боротьба двох світоглядів: з одного польського боку—аристократично-олігархічного, а з другого—українського—демократичного. З того часу, як сучасна культура й життя висунули на поверх вагу демократиї—українство дістало нову підставу в боротьбі з польонізмом. Стара се боротьба і про неї поет сказав:

Поки Рось [1]) зоветься Россю
Дніпро в море ллється,
Поти Серце українське
З польським не зживеться.

Даремне, найкращі члени обох народів намагалися погодити сі братні, але такі наскрізь ворожі собі народи. Заклики про братання лунали в повітрі, не знаходячи входу до глибини світоглядів обох народів. Тяжка й довга боротьба між обома народами ще тягтиметься довго. Але колись вона скінчиться. Се „колись“ настане тоді, коли поляки геть відкинуть свої претензиї на Українські землі й обмежяться своєю етнографічною териториєю. Нехай затямлять вони собі, що даремні їх заходи одержати на Вкраїні відшкодовання за згублені в Познані позиції. Хай обернуть краще свої сили й енергію на оборону своїх „познаньчиків“, які ось ось згерманізуються. Хай не марнують своєї енергиї на Вкраїні... Але всі поради даремні. Боротьба йтиме, як їй призначено. І власне освічені та культурні члени обох наций повинні подбати хоч про те, щоб боротьба по змозі провадилась у культурних найменьш важких для обох народів формах. Тоді швидче надійде час, коли, як мріє другий поет наш, „поляк подасть українцеви руку й чисте серце“.

[1]) Річка на Правобережній Україні.

А поки що хай голосно лунає та різка музика боротьби, що доноситься до нас із Галицького Сойму через кордони, гори й ріки. Там виковується на ковадлі майбутня рівність і братерство обох народів.

—◀●▶—

М. М—ський.

Галерея сучасних діячів наших:

Композітор Микола Лисенко.

«Наша пісня, наша дума не вмре не загине—от де люде наша слава, слава України»—се сказав Тарас Шевченко. Так, справді, наша пісня, наша дума—у всій своїй чудовій пренепорочній предківській красі—не вмерла, не загинула і се зробив Микола Лисенко. Нині ми ще не маємо змоги, як слід, оцінити значіння Миколи Лисенко для істориї нашого відродження национального.

Але се вже можемо сьогодні сказати: пісня поета й музика композітора були тією сцілющою та живущою водою, які пошматовану, змертвілу душу нації нашої до життя покликали. Двох чародіїв надіслала нам доля: один з них Лисенко. Звуками то ніжними, то суворими, то повними жалю та смутку, то перейнятими енергією та надією—будив баян наш у душах українців найкраще почуття в світі—любов до свого народу Він брав наспіви далеких предків наших і развинувши та перетворивши їх у горні душі своєї, повної любови, віддавав знов своєму народови у блискучій, чарівній оновленій формі.

Лисенко побачив світ на Полтавщині 1842 р., укінчив Київський університет, потім консерваторію у Німеччині. Написав опери й оперетти: «Різдвяну ніч», «Тарас-а Бульб-у», «Утоплену», «Енеіду», музику до слів Шевченка, Франка, Олеся то-що, величезні збірники народних пісень і багато інших творів чистої музики. Хто має нагоду близче знати д. Лисенка, той не може не любити сю незвичайно делікатну, ніжну душу нашого баяна. Але ся ніжна душа буває і суворою, се тоді, коли вона бачить напасть на кохану Україну; тоді лагідні очі запалюються огнем і мечуть блискавиці. М. Лисенко належить

— Годі! Годі! Strofanto.... чи ви не грецького походження?

„Ні, ми—африканці“.

— З самої Африки? там теж спасаються серця? Ви працювали в Африці? О, розповідайте! В мене є щирий приятель ув Абісінії. Ви можете, чого доброго, зробити йому послугу.

„Ми зовсім з іншої частини Африки. Крім того в Африці, по правді сказати, ми працюємо не так, як в Европі“.

— О, я розумію. Ви—емігранти. Що ж, політичні причини?

„І так, і ні—відповів гість, трохи червоніючи. Бачте-бо, ми хочемо утворити собі ім'я“.

— Хіба ви його там згубили?

„Там нас теж знають, але на інше ім'я. Мене, наприклад, звуть Котве.

— Се гарне імя, краще ніж—Strofanto. Воно звучить меньше штучно. Скажіть—лишень, пане Котве, через що ви виемігрували? Тільки дужче тримайтесь за ту жилу, бо впадете. Тут темно, але тепло—38%. Ви обрали чудову діяльність як на африканця. Розповідайте мені свою історію.

Гаразд, але тільки послухайте мене. Ви нівечите себе, ви занадто багато працюєте.

„Розповідайте вашу історію, або ви полетите звідсіля, паче стріла“.

— Бачте-бо, я молодий і вихований в Англії, а через те не гаразд тямлю нашу історію. Я тільки знаю, що мої родичі в Африці виконують такі обов'язки, які не дуже шанують у Европі.

„Отже значить панове Котвé не працюють над врятуванням людей?

— Ні, ми допомагаємо Стрілам.

„Стрілам Кохання? О, кажіть, кажіть—стрепенулося Серце, яке відчуло себе зворушеним при тих спогадах.

— Але ні, справжнім Стрілам, гарним Стрілам. Ми допомагаємо їм. Адже самі собі стріли не дуже міцні. Дряпак, ними зроблений, не завдасть великої шкоди міцному та сильному ворогові. Але ми подорожуємо на стрілі й лищаємо трохи нашого єства в дрянаці. І через де-який час ворог вибуває з війська.

„А приятель, очевидячки, живісінький та здоровісінький. Славно! Славно! Пане Котвè. Се вдячна праця. Ви справді з благородного роду. А як вас перевезено в Англію?

— Мені казано, що один англієць, професор з Едінбургу, прочув про наше істнування й довідавшись, що ми чинимо правосуддя (божественне правосуддя, бачте-бо) й маємо велику силу та власть, забажав з нами познаємитись. Се велике щасте для нас, що він зумів направити наші інстінкти на добрий шлях і облагородив нас.

„Англійці—високоморальна нация. Але скажіть, будь ласка, ви облишили в Африці своє рукомество?

— Цього вам не скажу, бо я ж живу далеко відтіля. Тільки не гадаю, щоб лишили. Та тепер ми благородні.

до тих небагатьох українців старшої генерації, які сміливо оголосили себе українцями, не сховались у куток, не злякались прикростей і ціле життя з молоду тай до нині не уступили з зайнятої позіції, дарма що лякали їх усякі страхіття

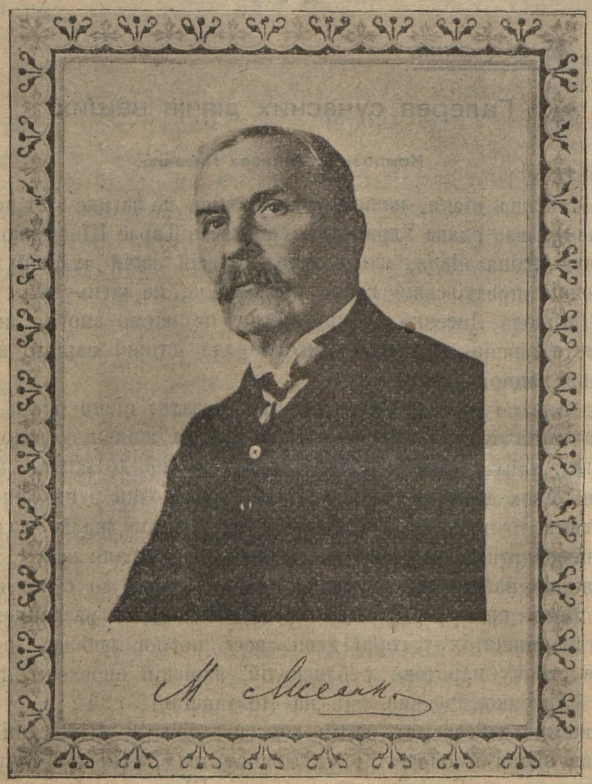

й стрівали їх усякі кривди та прикрости. Нехай же буде благословенне імя нашого Баяна і нехай на власні очі побачить він здійсненими ті ідеали, які укохав з молоду і якими зогрів наші душі.

С. Дрімченко.

Наші музичні справи.

„Чудний наш народ—і сильний сумний... Мав героїв і ніхто їх не знав
Утворив багацтва пісні—сам її незнав
(*Вол. Винниченко*).

Більш як 25 літ тому у Харькові, під орудою відомого у ті часи оперного діріжера, п. Еммануеля, в опері Харківській (що була містилася на Катеринославській вулиці виставлено (виконано) було оперу М. Лисенка „*Різдвяна ніч*".

О скілки нам'ятаємо, це був у нас єдиний сезон, котрий ми чули на рідній землі, свою рідну музику, утворену на рідному сюжеті.

Пригадуємо також, що у Москві 1894 року довелось чути нам оперу того-ж музики нашого—«Утоплену» (Майська ніч), яка цілого сезона держалася в репертуарі й мала успіх.

Треба зазначити, що силами не оперовими, а артистами трупи Кропивницько—Старицького виконувалася одного сезону „Утоплена" й у Харькові. Але виконання не могло бути відповідним твору, бо ролю оркестрта оперового грали звичайні „музики", які бувають по Українських трупах, а ролю співаків грали так само не артисти оперові, а ті-ж члени трупи, що мали голоси і могли співати...

Може спроба ввести у життя оперу українську була ще по де-яких місьцях, але ми того не знаємо. Можемо зауважити тільки, що дякуючи заходам композітора російської П. Чайковського, на Імператорській театрі прийнято було до репертуару опери Лисенка, але вони не могли виставлятися через те, що керовничі театру не згодилися виконувати їх на Українській мові [1]).

Отже гадаємо, що більшість нашого громадянства не знає фактів, що ми подали. І через те майже в кожній сім'ї українській, ви почуєте, як кажуть, що нема у нас своєї оперової музики... А як додати до цього, що є такі опери, як

[1]) Цікаво пригадати, що російські люде визнають можливим співати на французській мові, італійській, німецкій, але не на українській. Навіть і читься часто-густо поміж россійськими співаками ознакою музичного аристократизму співати не по россійському, а по італійському.

„А вже-ж, а вже-ж, се не викликає ніяких сумнівів. А тепер послухайте мене. Ви на добрім шляху, пане Strofanto Kotbé, й маєте право стреміти до найвищих пошан, не зневажайте родини Digitale; вони—нудні люде, в них нема історії з стрілами, але вони походять з гарного роду. Познаємтесь із ними, бувайте одно в одного, йдіть навіть зараз же у слід за графинею.

— Що, Digitale тут? гукнув Strofanto з обуренням.

«Не тут, але близенько. Слухайте, дайте мені спокій. Ходіть-но по отсій великій алеї перед вами. Вона зветься Аортою. Обійдіть усе велике коло, пройдіть потім ще де-кільки ступнів і ви побачите лівóруч іще ширший шлях. Не заходьте в малі бічні заулки. Перша велика вулиця ліворуч. До речі, ви вмієте читати. Ся вулиця зветься Ниркова Артерія. Ви побачите, що вона загачена навантаженими возами. Подорожуйте далі й не сумнівайтесь, що хтось потурбується там і про вас. Надто ви звикли подорожувати. Щасливої подорожі!

І, струсонувши тендітного пана Strofanto дуженько, Серце одіпхнуло його від колони й кинуло в течію. Читач дозволить мені не провожати його в подорожі.

Нарешті Мозок дозволив собі де-який одпочинок. Побачивши поводження Серця з панею Digitale, вгледівши, що нема користи й з відвідин Strofanto, Мозок схаменувся й почав міркувати, що, коли він спиниться працювати, він може оновити сили, які Серце марнувало так божевільно. Крім того не було спромоги працювати з таким шумом у грудях.

По правді кажучи,—сам Мозок почував себе натомленим як і його міністри, як бідолаха кавалер Мандрівний Нерв, незадатний тепер ні до якої праці, крім догляду за сумирними легеневими міхами. Одна поважна думка, яку попереду багато разів відганяно, почала тепер раз-у-раз з'являтись посеред інших і казала:

— Надійшов час.

Мозок звикав до сієї думки, а сон—спокійний та відживляючий—по воленьки опановував ним. Думки стали мішатись і зникати, наче шелест крил птаха,—що відлітає.

Що доторкається Серця, то воно теж почало міркувати. Се велика річ для Серця, особливо для сього Серця, бо протязі 90 років воно тількі те й робило що рвалось по першому вражінню. Але годиться зазначити, що за 90 років воно вперше завважило свою нездатність продовжувати сю працю. Воно мчалося вперед, стрибало, потім відпочивало, і тепер у нього з'явилося чудне відчуття—не натомленості, але дивування, що воно нерухливе. Ся обставина змусила Серце подумати не стільки за себе, скільки за других.

— Що вони без мене робитимуть?

І Серце почувало змилування до того Мозку, якому воно почало визнавати де-які заслуги за те, що так часто він стримував його. Безперечно, що до такої хуткої та натомлюючої праці Серця не стало-б надовго навіть за-молоду. Воно завва

не тільки не виставлялися, але й не друковані, то очевидно, що громадянство наше нічого не знає про цю галузь Українськоі штуки.

Так само почуєте ви часто-густо, що ніби-то нема в нас й музики „доброї“ за для рояля, оркестру симфонічного то що.

Це з'яввище — цілком сумне.

З одного боку — люде не чують своєі музики і кажуть, що ii немає; з другого, кажучи отаке, не роблять дійсних заходів ii шукати й прилюдно виставити.

Думаємо, не велика буде помилка сказати, що маса громадянства певна у тому, — ніби є у нас пісні, „зозуля“, та ті оперети [1]), які виставляють по трупах українських та аматорських гуртах. Правда, — ще частина грамадянства знає, що є кантата „Бьють пороги“, але більшість ii не чула не тільки в доброму виконанню, але й в ансамблю аматорському.

Чому-ж воно так, що громадянство наше, діти музичного народу українського, не чує й не знає своєі музики?

Не будемо балакати про саму музику, про ii цінність, про ii вагу й ролю в загальному репертуарі оперовому російському, позаяк про музику не зручно балакати: ii треба демонструвати виконанням. Краще, здається, поміркувати над питанням про причини з'явища.

Цих причин, на наш погляд багато і де-які з них дуже складані, до того ж, вони мають величезну вагу і впливають на духовий розвит не одного вже покоління дітей народу українського.

До розгляду цих загального характеру причин ми ще вернемося, а поки подамо де-кільки уваг з сучасного життя, власне про наслідки цього сумного становища музичної справи нашої в житті нашому.

Спитаймо себе, панове, — де ми можемо почути нашу музику? А ні в опері, а ні на симфоничному концерті, а ні на вокальному концерті, а ні в мурах музичної школи; навіть (гірко й боляче казати!) а ні в сім'і нашій.

Се-б-то значить, — ніде.

Так! В сім'і, де діти одержують музичну освіту, дай Боже, щоб часто — густо почули ви взагалі *слав'янську* музику. А вже про українську не питайте!

Як влітку підете ви до концерту в садок Комерційного клюбу, то там-о почуєте, що поміж музикою, дійсно симфоничною, виконують дрібниці (часом і дурниці), дрібненьких музик Вальдтейфелів і Компанії, все... що ласка почуєте... А про українську музику не питайте! Як зробите закид дірижерові або адміністрації про це, то на вас здивовано поглянуть і як нічого вам не скажуть, то це ще буде добре. А то ще й посміються.

Так і повинно бути. Чужі люде про нашу штуку не подбають.

Ні-ба є місця, є мури, де іноді ви можете де-що почути. Це вечори — концерти, що улаштовуються раз, чи два на рік, та «дівертісменти» українських вистав.

Але й тут одне лихо тільки! Перш усього всі скрізь що-року співають вам: «Дивлюсь я на небо», «Ой казала мені мати», «Отрадно сердцу здѣсь», «Коли розлучаються двоє», «Де ти бродиш» то що. Іноді почуєте «Ой Дніпре», «Гетьмани».

Постійте, панове, перед афішою нашого концерту та послухайте — що які балачки йдуть поміж публикою.

— «От далися ім ці «Коли разлучаються».. що року одне співають! Коли вже вони справді разлучаться або надивляться на небо!?»

І, майте на оці, не дивлячися на те, *йдуть* на концерт. Йдуть і слухають, бо хтять чути, хоч отаке, хоч теж саме, аби тілько почути щось *своє*.

І що року впорядчикам концерту українського — ціла морока. Треба «шукати» десь якіх-сь добродіів та панночок, які уміли б «що небудь» заспівати, та заграти таке, щоб воно було на слова українські, або мало щось спільне з мелодіями народу нашого..

Ще важче нашукати ансамбля або хора.

[1]) Оперети ці здебільшого уявляють собою надзвичайну мішанину пісень українських, з підробками, музично безграмотними, — навіть в стилю не тільки не українському, а й взагалі — не в слав'янському. Цікаво, що іноді побачите ви на афіші, — «Майська ніч», «Чорноморці» оп. Лисенка то що. Але вірте — ніякої музики Лисенка не почуєте; це підробок антрепреньорський: там повикидано музику Лисенка, а замість неі понатикано пісень, та «романсів» в аранжировці дірижерів тих безщасних «музик», які їздять трупами.

жило, що навкруги нього усе тихо: шамотіння органів і маленька робота життя ущухла сливе цілком.

Мозок відпочивав вже де-який час, але маленька свідомість дійсности ще переховувалась у йому, де-які думки виливались ще в форму й з'являлися ще на вустах, які шепотіли слова, та вже тих слів ніхто з близьких не розумів.

Тільки вічно дбале Серце зрозуміло іх. Воно одно ще справді жило в тому тілі й зрозуміло, що Мозок мріє надійти йому на поміч і заспокоіти його. Йому вчулося слово: кофеін. Серце розгнівалося й заколотилося дужче. Мозок зразу прояснів. Ліва рука, що досі лежала без життя вподовж тіла, тепер замірилась лягти на груди. Серце наважилось тоді забалакати.

— Ні, годі, мій коханий! Нині се даремне. Не муч мене довше. Се однаково не поможе, але відбере в мене ті останні сили, які я хочу присвятити тобі, тобі єдиному. Тямиш, надійшов час.

— Я тямлю, відповів Мозок, я знаю.

«Надійшов час. І для нас обох. Ти не лякаєшся»?

— Ні, спокійно відповів мозок.

«Ти знаєш, що се таке»?

— Ні, я нічого не знаю.

«Як не знаєш? Ти ніколи нічого не знаєш! Я-ж, навпаки, я раз-у-раз усе знало, пам'ятаєш? Скільки разів ти мені казав «я не знаю», а я відповідало тобі: «я глибоко впевнене!» Ти сумнівався в ній, коли вона належалася тобі, тобі одному. Вона вмерла за-для тебе, а ти все-таки не був в ній упевнений. Але я раз-у-раз знало і нині ще дужче, ніж попереду. Вона близько тепер від нас, а з нею й усі наші останні друзі того часу, як ми з тобою жили приязно, й ти слухав мене. Пойми мені віри.

«Вірю, вірю. Дякую».

І в'яла рука пиняво заворушила пучками.

— Чого ти бажаєш тепер? —

„Мені-б хотілось писати“.

— Писати? Що?

„Мені-б хотілося написати про тую впевненість, яка з'явилася в мене тепер, про велике певне сподівання... Я ніколи не бачив того, що бачу нині“.

— Писати? Се нікому-б ніякої користи не зробило. Мозок інших людей не поняв би тобі віри, а серця вже знають се. Крім того як би ти міг писати? Невже ти уявляєш, що можеш писати або хоч диктувати? Ти перестав говорити, ти перестав істнувати для всіх, крім мене.

„Я багато років працюю над однією книгою й міг би ii укінчити завдяки сьому виявленню.

— Нісенітниця! Кажу ще раз: ніхто не поняв би тобі віри. Знаєш, старому мозкові ніхто не пойме віри. Лиши книгу, як вона є. Се є твій відблиск. Той, хто ii прочитає, сам знайде докінчення ii. Годі тобі дбати про твої книги. Тепер іхня черга про тебе подбати. Ах! як давно зробилися ми чужими одно до другого. Для кого ти жив увесь сей час?

Думаємо, що з практичного боку, лихо в тому, що не маємо ми на рідній краіві, а ні рідної школи, а ні товариства музичного, або взагалі товариства штуки, не маємо офіціально своєї хати, свого гурта, де могли б провадити нашу музичну справу.

Як не поклопочемося самі заснувати якесь музично-артистичне товариство, то ніколи не буде в нас ні співаків, ні хористів, ні музик, знайомих з українською літературою музичною.

Канівський.

Українське життя в 1911 р.

Минулий рік, який би він не був сіруватий, прибавив все ж таки сили для початого грандіозного будинку українського відродження. Бувало лихе, бувало й добре... І як про те, так і про друге, ми повинні хоч коротенько сказати в своєму огляді українського життя за 1911 рік. Почнемо з політично-громадського життя.

В Галичині велику увагу викликав відомий процес «101», з приводу завірюхи у Львівському університеті. Ждали хоч де-якої справедливости від польського суду, але польский повінізм узяв гору. Пануюча нация не йде на зустріч українським домаганням. Справа українського університету, яка ведеться вже де-кілько років, здається повинна була вже скінчитися задовольненнем культурних потреб українського люду. Та не така вже запеклість ворогів, щоб налагодити сю важливую справу: Австрійський уряд тільки те й знав, що обіпяв, а галицькі поляки додають всих заходів, щоб вищого українського наукового огнища не було. Галицький сейм нічого не зробив для українців, та до того мало й працював, бо боявся боротьби українців за справедливішу виборчу реформу. Він так-таки й залишився польським, не зважаючи на те, що пів Галичини населена українцями.

Така приблизно політика велася і въ Російській Державній Думі. Давно вже визначні педагоги й громадянство побачило, що без рідної школи не може бути на Вкраіні путящої освіти, одначе Дума і пальца об палець не вдарила, щоби щось зробити въ сьому напрямі. Зате увесь рік ішла боротьба за населену українцями Холмщину. Боролися дві сторони—польска й російська; одній хотілося, щоб Холмщина була ополячена, другій—щоб обвеликоросена. І тільки мовчала третя сторона—українська, із за якої боролися два господарі.

Російська націоналістична преса, так само як і вшехпольска, почала присвячувати більше уваги українському рухові, для того, щоб всякими способами чистими и нечистими, боротися з ним. І инколи досягали свого: досить хоч би згадати заборону «Кобзаря», який п'ять років перед тим вільно розходився у Росіі. Досить хоч би ще згадати, що дякуючи «Кіявлянину», «Нов. Вр.» і К°, уКиів не були допущені на Шевченкове свято гості з Галичини.

Шевченкові свята взагалі викликали велику увагу суспільства. Майже вся Російська преса і почасти західно—европейська відгукнулася з приводу 50-літнього ювилею українського генія. І відгукнулась, коли не рахувати чорної преси, дуже приємно, з повагою до українського національного велетня. Ті ж таки свята були причиною й більших грошових зборів на пам'ятник Шевченкові у Киіві, так що з кінцем року фонд перейшов уже за сто тисяч рублів.

Коли озирнутись на літературно-мистецьке життя, то ми побачимо що з сього боку 1911 рік був далеко щасливішим для українців, ніж з боку політично-громадського.

Почнемо з критики, бо вона є найкраща ознака культури. Досить узяти п. Євшана, щоб по його критичних працях ми могли мати якесь розуміння про нашу літературу. Досить переглянути роботи п. Єфремова, щоби побачити наше сучасне життя, його хиби й достатки. Як один так і другий, кидають в ряді цікавих статей не одне освітлення на наш культурний рух. Окрім того п. Єфремов наділив нас великою книгою—«Історія Українського Письменства». Книга ся викликала й викликує багато уваг як в Російській так і в Українській пресі. Сією книгою п. Єфремов викликав багато опонентів таких як Дорошенко, Могилянський, Славінський, Офі. Один з них—п. Дорошенко в останній книжці «Літературно-Наукового Вістника» дав велику грунтовну критичну статтю

Я раз-у-раз жило для тебе, працювало для тебе, безупинно гріло й годувало тебе. Ти працював, ти витрачав свої сили на відпочинок, а я відчувало тебе й раз-у-раз про тебе мало відомість через кров, що від тебе обливалось. Я вже давно знаю, що в тебе є дрібнесенькі крихкі артерії, які-б разірвались, коли-б я хоч трошки напружилось. В одну хвилину все було-б для тебе укінчено, але я завсігди тебе шанувало, як володаря й брата, тим часом, коли ти вже скільки років командуеш мною, наче струментом. Чом ти так робив?

„Ти змушувало мене занадто багато страждати. Ти хвилювало мене, не даючи спокою".

— Але хто розважав тебе, хто підтримував в тобі житте? Озирнись: твое житте, твое довге житте позад тебе. Згадай про його, переглянь його все, а що ти побачиш? Що бадьорило, розважало, й зворушувало тебе? Тільки ті хвилини, коли я було коло тебе близько й дуже колотилось. Що лишилось у тебе від дитинства? Тьмяні спогади про радощі, сяйний промінь у садку, поцілунок матусин, іграшка, розважна порада батьківська. Згадай молодість, надіі, насолоду життям, красу всього баченого, сп'янілість молодощів. Згадай про натхненні хвилини, які рішили твою й мою долю, згадай про палкі слова, які вона тобі казала колись, привабивши тебе далеко від людей у затишний куточок посеред руін та сухого гілля. Ти пам'ятаеш се? Що ти згадуеш? Ніжне, гаряче личенько, блакитне небо, шум водоспада долі, а головне—мое швидке, швидке колотіння, що перешкоджало тобі розмовляти й душило тебе. Я—великий молот, що виковує монету спогадів. Ти страждав, се правда, але я страждало дужче ніж ти! шукав і знаходив розвагу, ти заглублявся в міркування, ти ганяв за іншими постатями. Але я лишалося з моіми стражданнями. В іх самих я шукало втіхи й розваги, для них я жило. І з того часу, як ти обернув мене страждати на самоті, а сам віддався науці, що ти зробив? Чи повертаються тепер до тебе твої міркування, чи подають вони тобі радість? Чи живуть вони з тобою? Чи одпочиваеш ти з ними? Ні тай ні. Я само лишилося твоім останнім приятелем, я само разважаю тебе, я само підтримую в тобі віру та надію. Ти можеш тепер тільки віддатися мені, щоб я тебе колисало! Твоій владі надійшов кінець. Твої міністри зникли. Світло, яке ти бачиш, передається тобі—не через очі, тепло не від сонця, музика—не від людей. Світло, тепло, згуки—ти одержуеш від мене. Аж ось коли вернулась до нас обох квітюча молодість. Ти живеш за—для мене й у-купі зі мною. Починається знову колишнє житте. Чого ти хочеш тепер?

„Відчувати тебе й спати".

— Спи, а я дбатиму про тебе. Cor ultimum moriens.

Переклад *Комила.*

на працю Єфремова. Але все ж таки «Історія Українського письменства» являється кращою із кращих, які досі написані по сій часті.

На полі публіцистики визначне місце займає проф. Михайло Грушевський з своїми статтями «На Українські теми» (у «Вістнику»): Всяка більш визначна подія, всяка сторона нашого життя яскраво освітлюється під пером здорового критичного розуму проф. Грушевського. Щоби не розкидатися, згадаємо тут і про популярну «історію України» вельми-шановного професора. Се велика, чудово написана й багато ілюстрована праця про нашу довговічню історію.

В літературі почесне місце зайняли Леся-Українка, Коцюбинський, Олесь, Винниченко і Чупринка. Леся-Українка своїми річами нагадує нам чудову пальму в наших горницях. Вона являється найбільш класичною письменницею в українській літературі. Матеріал бере в давньому житті, але в її творах ви можете бачити сучасне життя. Коцюбинський — се сама арфа, що виграє органічно з самою природою. Він уже давно відомий талановитий український письменник; в минулому році видані твори його за останні 3—4 роки. Винниченко випустив IV том своїх чудових оповідань і написав де-кілько п'єс.

У 1911 р. з'явився III том поезій молодого ще, але дуже визначного поета Олеся, й два томики—Чупринки. З молодих поетів — се два світильники чистої поезії. Як вода капле ласкаво на камінь й непомітно довбе ямку, так і пісня Чупринки капле на нашу душу і зоставляє слід чогось так рідкого в нашім житті. У Олеся, навпаки, ми вчуваємо не ритмічність капель-слів, а голос пророка, що несе скрижалі своєму обездоленному краєві.

Наша література так росте, що починає цікавити вже сусідів. Шевченка перекладають на німецьку й російську мову; Франка, Коцюбинського, Винниченка, Кобилянську, Яцкова перекладають на російську, чеську, польську, німецьку, французьку, шведську мову. Про нас польський публіцист Л. Василевський написав цілу книгу: «Українці й український рух», російська преса більше звернула уваги на українські завдання. Те все каже, що ми таки підводимося.

З музики з більш помітних річей, 1911 рік обдарував нас «Енеїдою» Лисенка и «Роксоляною» Січинського. «Енеїда» ще й досі дивує нас, і ми не знаємо ще й досі вповні тих скарбів, які вложив у неї Котляревський. «Роксоляна» — галичанка султанша—твір Дениса Січинського, безталанного нашого композітора, що вмер з голоду в XX віці! Обидві річі — се дві опери нашої музики, музики своєрідної, багатої.

1911 рік дав де-що і з поля малярства та архітектури. Набувають все більше та більше значіння такі художники, як Васильківський, Красицький, Ждаха, Трущ. Про Українську архітектуру почали писати навіть і по російських часописях. Привід до сього дало Полтавське земство з своїм будинком в Українському стилі. Його слідами пішли й інші інституції та приватні особи. В минулому році Українська архітектура збагатилася такими більш визначними будинками, як школа імени Грушевського у Київі, дім проф. Грушевського там же, будинок п. Бойка у Харькові, будинок інженіра Хренникова в Катеринославі і крім того вже прийнятий проект фасаду художньої школи у Харькові.

◀●▶

Кость Бунчук.

Сумні звістки.

Про долю наших замляків—переселенців Харьківської, Полтавської й Чернігівської губернії, які тепер страшенно голодують на Далекому Сході, «У. Р.» повідомляє: Завідуючий 3-м переселенческим підрайоном Кустанайського повіту телеграфує Тургайському Управлінню Червоного Хреста, що в с. Смайловському від голодного тифу мруть переселенці; студент-медик д. Сатурин телеграфує тому ж Управлінню, що у с. Динисівському діти мруть від голоду, що наші бідні й голодні селяне — переселенці *продають дітей киргизам.* Тургайське Управління Червоного Хреста з свого боку оповістило Головне Управління Ч. Хреста.

Офіціально проста звістка, але яка страшна трагедія ховається за цими зовсім офіціально—простими стрічками: страшне, штучне підвищення цін на землю, незримий, але стихійний «Drang nach Osten» примусив наших земляків кидати свої попелища, рвати ті дорогі з'язки, які місцева історія та родинна традіція виробила на протязі століть, і нести свої сили, свою жвавість, свою бадьорість у далеку країну. Там наші земляки гадали одбити хоч трошки більшенький шматочок хліба у лихої недолі; «Зелені Клини» були якимись символами надії, коли не на краще, то хоч на полехшане життя, і ось тепер ці «Зелені Клини» клином смерти вбились у груди переселенця, який навіть повинен дітей своїх продавати у неволю киргизам, щоб здобути хоч на час того страшного хліба, який всеж не захистить від голодної смерти! Ми чули не раз, що татари продають своїх дівчат у часи скрутної доби, але продають своїм єдиновірцям до шлюбу; а це у-перше ми зачуваємо, що й православні християне продають у неволю дикунам-киргизам своїх рідних діток. До якого страшного морального занепаду мусить дійти людина, що вона повинна пережити, щоб зважитись на це, щоб дійти до цього дитиножерства, бо це ж дійсне дитиножерство! Невже наше громадянство не відгукнеться на це страшне лихо! Невже наші матері-українки, дивлячись на своїх вихованих рожевеньких діток, ні на хвилину не замисляться і не уявлять собі того страшного становища, у якому опиняться ці маненькі християнські невольники, яких продано у киргизьке рабство, і не прийдуть над опомогу голодним братам. Ми думаєм, ми навіть певні, що цього не буде. Що Харьківське громадянство завжде чуле до кожного лиха й на цей раз відгукнеться й понесе свою лепту.

Жертви сі можно нести у «Харьковскій Губернскій Комитетъ», який має дозвіл збирати датки, про що оголошено по часописях.

Хто хоче збірати гроші, повинен поклопотатися про дозвіл.

◀●▶

Де Павло Овчаренко?

Харьківська тайна.

30 червня (июля) 1909 р. Павло Овчаренко, маючи при собі 1100 карб., виїхав ранішним (Катеринославським, о 9 годині) поїздом з Мерефи на Харьків. Поїхав він, щоб заплатити боргу 1000 р. Косенкові у Харькові, а на 100 руб. закупити краму для своєї крамнички у Мерефі, бо Павло Овчаренко був крамарь.

Від—тоді жінка більше не бачила його. Відомо, що Овчаренко доїхав до Харькова, бо на залізничім двірці (вокзалі) у Харькові його бачили свідки. Ще відомо, що з двірця Овчаренко вийшов пішки і біля Олександрівської Гостинниці його бачили з якимсь невідомим чоловіком, коли саме вони в двох простували до Катеринославської вулиці.

З того часу ніхто Овчаренка не бачив більше. Де він є і чи він живий, чи його вбито, відомостей нема.

12 Липня 1909 року дружина Павля Овчаренка Ганна Овчаренчиха одержала з почти листа, писаного на машинці, штемпель—Харьків—приблизно такого змісту:

«Не турбуйтесь, ваш чоловік цілий і неушкоджений, але на викуп—4 тисячі—не згоден. Коли продержимо тижнів зо два, напевне згодиться. Поліция Вам не допоможе. Коли преслідуватимуть, завеземо далі».

У лістопаді 1909 року в Мерефі з'явилася стара баба, на ймення Параска, й почала розпитувати, де живе жінка Малолітнього (так по вуличному звуть Овчаренка)?

Знайшовши жінку, каже до неї: «Твій чоловік живий! Мені, каже, не одного траплялося визволяти». Вона подала свою адресу тай пішла. Овчаренчиха гадала, що то якась ворожка і через те не звернула на неї уваги.

Через три дні стара знов з'явилася. «Я до тебе з радістю! Вітанне тобі від твого чоловіка. Він є у Верещаківці».

— Що се за Верещаківка?—спитала Овчаренчиха.

«У Харькові за царськими конюшнями по Сумській вулиці... Господар його держить. Я *сама* його *бачила*». А на запит жінчин, стара розписала, який він і в чому вдягнений. Помилка зайшла тільки про сорочку. «Сорочка не біленька в смугах, а сіренька», сказала стара. Коли Овчаренчиха завважила се, то стара відказала: «Поміркуй, скільки часу вже він у тій самій сорочці... Отже, коли хочеш, хай іде зі мною твій старшенький син (хлопчик 14 років), а ввечері він повернеться з батьком. Я сама проведу його».

Овчаренчиха злякалася й сина не наважилась пустити. «Поїду я сама», каже до старої. «Гаразд, каже стара, тільки не треба урядника брати. Май на увазі, додала стара, що його взято через помилку, його випустять». Потім стара пішла. У вечері знов вернулась і ночувала в кухні в Овчаренчихи. У-ранці вона дозволила Овчаренчисі узяти з собою небожа. Під іменем небожа поіхав з ними урядник. Вже в вагоні стара його впізнала тай каже: «ти—поліція».

По виході з вагону повела стара через Холодну Гору, далі озирнулась тай каже: «онде твій небіж іде за нами». Тоді урядник почав ховатись. У поле з старою Овчаренчиха не схотіла йти, через те вони вернулись на Катеринославську вулицю. Стара каже: «я не показала тобі чоловіка, бо за нами сліжено!»...

7 березня 1910 року небіж Павла Овчаренка—Сергій Жебка одержав листа, в якому від нього вимагали невідомі, щоб він дав 3 тисячі, бо інакше жде його «темна карета». На листі наче-б-то було приписано: «Сергійку! видай ім потрібну суму грошей, щоб ти не страждав так, як я. В. П. Овчаренко».

9 мая 1910 року хтось подзвонив по телефону у Мерефянську волость, питаючи в сторожа: «чи приїхав Овчаренко?» Той не зрозумів:—Хто?, перепитав. «Ну, Малолітній... Перекажіть жінці, що гроші пропили (чи пропали—сторож гаразд не зрозумів).

Се був остатній раз, що про Овчаренка згадано. З того часу ніяких відомостей. Йде третій рік, як відбулася ся драма. Зникла жива людина у великому городі. Ся правдива історія цікавіша, ніж оповідання Конан Дойля. Але нема Шерлька Гольмса, щоб розгадати тайну...

Отже *хто подасть безпосередно до редакції «Снопа» певні й нестеменні відомости про Павла Овчаренка, се-б-то: коли він живий, то де він, а коли його вбито, то при яких обставинах,—тому буде виплачено в редакції «Снопа» 300 руб., призначених для сієї цілі людиною, що хоче сю тайну дізнати.*

Новини.

◀ *Українець в міській раді (городській Думі) в Вінніпезі (в Америці).* Українці, які живуть аж у Америці з часом завойовують собі все більшу культурну силу. Оце недавно в Вінніпезі при виборах до міської ради (городської управи) пройшов між иншим і український кандидат Ф. Стефаник.

◀ В українській газеті «Свобода», що виходе в Америці, надрукована така оповістка:

«Повне справозданне про втечу *Мирослава Січинського* з тюрми одержить кожний, хто пришле 5 центів на адресу: «Robotchyj Narod», Box 3542, Sta B, Winnipeg, Man». («Свобода» за 7 грудня, ч. 49).

◀ *По вищих школах.* Перед Різдвом українська студентська громада Петербургського технологичного інституту улаштувала український вечір, який удався як найкраще. На вечорі було багато представників Петербургського громадянства, депутатів Державної Думи, представників польського й білоруського студентства.

◀ *Віча в Галичині.* Після обструкції въ Галицькому сеймі (див. № 2 „Снопа“) по всій Галичині відбуваються численні українські місцеві віча, з приводу виборчої реформи до Галицького сейму. Резолюції відсилаються до президента міністрів у Відень.

◀ *З української літератури.* Видавництво „Дзвін“ випустило 1-й том поезій відомого українського поета—Миколи Вороного.

◀ *Нові часописі.* На Буковині (в Австрії) почала виходити нова українська часопись „Нова Буковина“ в двох виданнях: одно—тричі на тиждень, друге—раз.

◀ У Львові почала виходити перша українська періодична часопись, присвячена санітарно-гігієничним справам—„Здоровле“.

Редактор М. Біленький
Видавець М. Міхновський.

ОГОЛОШЕННЯ.

ШУКАЮТЬ НЯНЮ українку, звертатись по адресі: Харьків «3-е Общество Взаимнаго Кредита», д. Щеклеєва, по Університетській вул., д-ів П. Ткаченкові. 2—1

АЛЬБОМИ КАРТИН

російських та закорд. майстрів ДЕШЕВО прод., гідні для бібліот. та віталень лікарів та адвок. УКРАЇНЦЯМ ЗНИЖКА. Чернишівська 30, Є. Сердюк 2—3 год. дня; тел. 19—30. 3—1

Паровий Плуг-Самаход та дві гарнітурі парових молотілок дешево продаються в маєтку д. В. Хреннікова—Новомосковський повіт Катеринославської губерні. 2—1

Приймається передплата на 1912 р.

на літературно-громадський український місячник

УКРАЇНСЬКА ХАТА.

Працюють в журналі кращі сили

На рік 4 руб., пів-року 2 руб. Окрема книжка 35 коп.

Хто пришле цілорічну передплату, той одерже в додаток БЕЗПЛАТНО три книжки: М. Євшан—Під прапором мистецтва, М Сріблянський—Жертви громадської байдужости, А. Товкачевський—Утопія і дійсність.

АДРЕСА: Київ, Бульварно-Кудрявська 16. 3—1

Можно замовляти з англійського, французького та російського краму в магазінах

Бр. КАРПОВСЬКИХ

ОДЕЖУ: ЦИВІЛЬНУ і ВІЙСЬКОВУ.

Величезний вибір брилів, шапок, капелюхів, хутряних жіночих брилів, рукавниць і шалій

Адреса: Харків, Катеринославська в. № 4 і Університетська горка. Тел. 638.

!! О-т то грамофон !!

Як зайшов я до Торського.
Граммофони там почув,
Став я иншим чоловіком,
Наче я в раю побув.
Як всі любо там співають
Що за гарні голоси,
Які там музики грають,
Справді, пучечки ззіси!
Дав присягу перед Богом:
Тількі грошей зароблю,
Зразу в лавці я Торського
Граммофон собі куплю.
Накуплю собі пластинок,
Тай дешеві там вони!
І які вони хороші!
Кращих, справді, не знайти!
У Торського купить можна,
Що душа лиш забажа,
І скажу я всім знайомим
„Усім Торський уважа“
Гей, до Торського ідіть:

Університетська вул. проти Рибної, в Торгівлі М. К. Торського.
Тел. № 1149. 5—1

Харьків. Друкарня «Печатное Дѣло», Конторська в., Клецевській—3.